

УДК 656.2

Тетяна Лучникова
(старший викладач кафедри «Менеджмент»,
Державний економіко-технологічний університет транспорту)

ДОСЛІДЖЕННЯ СУТНОСТІ, СПЕЦИФІКИ ТА СКЛАДОВИХ ТРАНЗИТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ

У статті проаналізовано існуючі підходи до визначення сутності та специфіки «транзитного потенціалу країни», «економічного потенціалу» та «транспортного потенціалу».

Проведений аналіз досліджень «економічного потенціалу» свідчить, що й досі не існує єдиного підходу до тлумачення сутності потенціалу чи як сукупності ресурсів, чи як виробничих можливостей, які можна використати для досягнення певного ефекту. На погляд автора всі визначення понять, які аналізуються, мають багато спільного, та всі вони зводяться до того, що в основі терміна «економічний потенціал» закладено такі ознаки, як сукупність ресурсів та потенційні можливості їх використання для отримання певного результату в економічних і виробничих відносинах між суб'єктами господарської діяльності.

Автором виявлено, що однією з важливих складових «економічного потенціалу» країни є «транспортний потенціал», основою якого є транспортна система держави, яка спрямовується на задоволення власних потреб та потреб зарубіжних клієнтів у перевезеннях вантажів різними видами транспорту.

У статті було виділено складові «транзитного потенціалу країни», що складають сукупність певних ресурсів та можливостей, які визначають наявність транзитного потенціалу будь-якої країни.

Проведене дослідження трактування поняття «транзитного потенціалу» різними науковцями та виокремлення його складових дозволило автору запропонувати власне визначення даного поняття.

Ключові слова: потенціал, економічний потенціал, транзит, транзитний потенціал, специфіка, можливості, ресурси.

© Лучникова Т.П., 2015

*Татьяна Лучникова
(старший преподаватель кафедры «Менеджмент»,
Государственный экономико-технологический университет транспорта)*

**ИССЛЕДОВАНИЕ СУЩНОСТИ, СПЕЦИФИКИ
И СОСТАВЛЯЮЩИХ ТРАНЗИТНОГО ПОТЕНЦИАЛА УКРАИНЫ**

В статье проанализированы существующие подходы к определению сущности и специфики «транзитного потенциала страны», «экономического потенциала» и «транспортного потенциала».

Проведенный анализ исследований «экономического потенциала» свидетельствует, что до сих пор не существует единого подхода к толкованию сущности потенциала или как совокупности ресурсов, или как производственных возможностей, которые можно использовать для достижения определенного эффекта. На взгляд автора все определения анализируемого понятия имеют много общего, и все они сводятся к тому, что в основе термина «экономический потенциал» заложены такие признаки, как совокупность ресурсов и потенциальные возможности их использования для получения определенного результата в экономических и производственных отношениях между субъектами хозяйственной деятельности.

Автором выявлено, что одной из важных составляющих «экономического потенциала» страны является «транспортный потенциал», основой которого является транспортная система государства, направляется на удовлетворение собственных потребностей и потребностей зарубежных клиентов в перевозках грузов различными видами транспорта.

В статье было выделено составляющие «транзитного потенциала страны», составляющие совокупность определенных ресурсов и возможностей, которые определяют наличие транзитного потенциала любой страны.

Проведенные исследования трактовки понятия «транзитного потенциала» различными учеными и выделение его составляющих позволило автору предложить собственное определение данного понятия.

Ключевые слова: потенциал, экономический потенциал, транзит, транзитный потенциал, специфика, возможности, ресурсы.

*Tetiana Luchnykova
(Assistant professor of Management Department),
State Economic and Technological University of Transport)*

**RESEARCH ESSENCE, SPECIFICS AND CONSTITUENTS TRANSIT
POTENTIAL OF UKRAINE**

The article analyzes the existing approaches to determine the nature and specifics of «transit potential», «economic potential» and «transport potential».

The analysis studies «economic potential» suggests that there is still no common approach to the interpretation of the essence of capacity or as a set of resources or a production capacity that can be used to achieve a certain effect. In the author's view the definition of all the analyzed have much in common, and they all boil down to the fact that the basis of the term «economic potential» inherent features such as a set of resources and potential use for a certain result in economic and industrial relations business entities.

The author found that an important part of the «economic potential» of the country is «transport potential», based on a state transportation system, which is aimed at meeting their needs and the needs of overseas customers for the carriage of goods by different modes of transport.

This article was isolated element «transit potential» make certain set of resources and capabilities that determine the presence of transit potential of any country.

Based on the research of interpretations of «transit potential» various scholars and separation of its components has allowed the author to offer his own definition of this concept.

Keywords: potential, economic potential, transit, transit potential, specificity, opportunities, resources.

Постановка проблеми. Необхідною умовою для забезпечення стабільності і загальної гарантованої безпеки як національної, так і глобальної, є інтенсивна і синхронна інтеграція якнайбільшого числа країн у світову економічну систему. Країни, які не мають доступу до світової економіки, несуть відчутні втрати від економічної глобалізації і своїм відставанням, а вірніше застоєм та деградацією, гальмують глобальний розвиток.

Розвиток міжнародних транспортних систем пов'язаний з процесами глобалізації та є об'єктивно необхідним для забезпечення економічного зростання країни, особливо з високим транзитним потенціалом. Прискорення процесів глобалізації та міжнародної конкуренції в контексті європейської інтеграції країни стало передумовою посилення актуальності проблеми реалізації транзитного потенціалу. Тож дослідження сутності, специфіки та складових транзитного потенціалу є вчасним та необхідним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вирішення окремих питань використання транзитного потенціалу отримало висвітлення у працях вітчизняних вчених, серед яких А.М. Новікова, С. Пирожков, Д. Прейгер, І. Малярчук, Т. Блудова, О. Ларін, О.А. Липинська, О.В. Мініна, О.Б. Чернега, В.С. Білозубенко, А.С. Расторгуєв, С.Ткачук, Н.Ю. Ткаченко та інші [1–23]. Разом з тим, незважаючи на широкий спектр досліджень, окремі питання у цій сфері, до яких належать дослідження сутності, специфіки та складових транзитного потенціалу, потребують подальшого обговорення.

Мета статті. Дослідити сутність, специфіку транзитного потенціалу, виявити його складові та уточнити поняття «транзитний потенціал країни».

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогоднішній день в науковій літературі часто зустрічається поняття «транзитний потенціал». Науковці по-різному трактують дане поняття, проте, на нашу думку, їхні визначення є неповними.

Тому в рамках даного дослідження сформулюємо власне визначення поняття «транзитний потенціал країни» на основі аналізу різних підходів до змісту вище-

згаданої економічної категорії та виявлених нами складових, які формують транзитний потенціал країни.

Перш ніж дати визначення сутності «транзитного потенціалу» проаналізуємо різні підходи до таких категорій, як «економічний потенціал» та «транзит».

Що стосується трактування поняття «економічний потенціал», то існує три концепції визначення даної категорії:

1) з позицій ресурсного підходу економічний потенціал слід розглядати як сукупність різних видів ресурсів, необхідних для функціонування чи розвитку системи;

2) з погляду можливостей економічний потенціал – це здатність досягти певного ефекту;

3) згідно з третьою концепцією економічний потенціал варто розглядати з погляду результату економічних і виробничих відносин між суб'єктами господарської діяльності.

Завадський Й.С. дає таке визначення економічного потенціалу (англ. *economic potential*) – це сукупність невикористаних економічних можливостей держави, які можуть слугувати для потреб суспільства, саме він відображає економічну величину держави, досягнутий обсяг національного багатства, рівень розвитку продуктивних сил та можливості їх зростання [10, с. 243].

Ковальська Л.Л. під «економічним потенціалом розуміє максимальні можливості об'єкта функціонування з урахуванням чинників впливу раціонально використовувати всі види ресурсів для досягнення поставлених цілей» [12, с. 60].

На думку Лапіна Є.В. категорія «економічний потенціал» відображає сукупні можливості досягнення економічним суб'єктом різних цілей в різних областях. При цьому необхідно, щоб така оцінка відображала характер соціально-економічних відносин на сучасному етапі і містила в собі інтегральні оцінні характеристики всіх аспектів діяльності підприємства [13].

Самоукін Л.І. вважає, що під «економічним потенціалом слід розглядати взаємозв'язок між трудовими колективами, а також управлінським апаратом підприємства, організації, галузей народного господарства в цілому з приводу повного використання їх можливостей до створення матеріальних благ і послуг» [20, с.5].

Найбільш поширене трактування «економічного потенціалу» надає Н.А. Гражевська. На її думку «економічний потенціал - це кількісно-якісна характеристика наявності й можливості використання всіх видів ресурсів, які має держава для свого економічного та соціального прогресу та розвитку» [6].

На думку С. Мочерного, яка на наш погляд є схожою з думкою Н.А. Гражевскою, «економічний потенціал – комплексна характеристика рівня економічної могутності нації, наявних ресурсів і можливостей забезпечувати розширене відтворення, суспільні потреби та соціально-економічний прогрес суспільства» [9, с. 243].

Проведений аналіз досліджень «економічного потенціалу» свідчить, що й досі не існує єдиного підходу до тлумачення сутності потенціалу чи як сукупності ресурсів, чи як виробничих можливостей, які можна використати для досягнення певного ефекту. На наш погляд всі визначення аналізуємого нами поняття мають багато спільного, та всі вони зводяться до того, що в основі поняття «економічний потенціал» закладено такі ознаки, як сукупність ресурсів та потенційні можливості їх використання для отримання певного результату в економічних і виробничих відносинах між суб'єктами господарської діяльності. Проте визначення, яке надає С. Мочерний все-таки, на наш погляд є найбільш точним, та повністю розкриває сутність поняття, яке ми аналізуємо, враховуючи всі три вищезгадані концепції.

Однією з важливих складових економічного потенціалу країни є транспортний потенціал, основою якого є транспортна система держави, яка спрямовується на задоволення власних потреб та потреб зарубіжних клієнтів у перевезеннях вантажів різними видами транспорту.

Козлов В.С. «транспортний потенціал» визначає як загальний обсяг накопичених транспортних ресурсів регіону, галузі, підприємства, які можуть бути задіяні для досягнення максимально можливих обсягів задоволення попиту на ринку транспортних послуг у перспективі за їх оптимального використання» [11].

Алькема В.Г. під «транспортним потенціалом країни» розуміє «кількісні та якісні властивості й можливості ресурсів транспортної системи країни, а також її спроможність до підвищення рівня ефективності функціонування та забезпечення належного рівня транспортного обслуговування споживачів із врахуванням інтересів держави та всього суспільства» [5].

Якщо раніше підприємства, що входять до транспортного комплексу виконували лише обслуговуючу роль для різних галузей виробничої сфери, то нині транспорт став важливою і необхідною умовою в реалізації геостратегічного потенціалу, у міжнародному поділі праці та в загальному соціально-економічному розвитку держави. Варто відмітити, що за даними [8, с. 30] частка підприємств транспортно-дорожнього комплексу у валовому внутрішньому продукті України становить майже 10%, що в масштабах країни є досить значною величиною.

Таким чином впродовж останніх років на фоні стрімких ринкових перетворень транспорт перетворився в окремий системоутворюючий чинник економічного зростання країни.

Особливою сферою використання транспортного потенціалу є транзит. В рамках цього дослідження ми будемо розглядати міжнародний транзит вантажів.

Згідно з законом України «Про транзит вантажів», під транзитом розуміють «перевезення транспортними засобами транзитних вантажів (вироблених за кордоном) під митним контролем через територію України між двома пунктами або в межах одного пункту пропуску через державний кордон України» [1]. Даний закон визначає транзит лише залізничним, автомобільним, морським, річним та авіаційним транспортом, так як трубопровідний має свою специфіку та регулюється іншим законодавством.

Відповідно до митного кодексу України «транзит – це митний режим, відповідно до якого товари і транспортні засоби переміщуються під митним контролем між двома митними органами або в межах зони діяльності одного митного органу без будь-якого використання таких товарів і транспортних засобів на митній території України» [3].

У законі України «Про зовнішньоекономічну діяльність» надано таке визначення транзиту: «... це переміщення товарів, вироблених за межами України, через територію України без будь-якого використання цих товарів на зазначеній території» [2].

Як зазначає Новікова А.М. за своєю суттю транзит є експортом транспортних послуг, що надаються національними компаніями вантажовласнику і перевізнику під час проходження вантажу і транспортного засобу територією України. Номенклатура послуг безпосередньо залежить від рівня розвиненості національної транспортної мережі. До них можна віднести послуги державних транспортних підприємств, експедиторів, зв'язківців, портовиків та ін. [17, с. 20].

Варто відмітити, що транзит включає не лише транспортування чи перевалку вантажу, а й додаткову його обробку на вузлових станціях, завдяки чому вантаж набуває

доданої вартості, яка по праву слугує процвітанню та джерелом розвитку вантажообробників, вантажоперевізників і транспортних підприємств. Також наявність транзиту спонукає розвиватися широкий спектр послуг, до яких можна віднести ремонт та сервісне обслуговування транспортних засобів, заправку паливом тощо.

Об'єктивною необхідністю транзиту як виду перевезень є нерівномірність концентрації природних ресурсів та відносна обмеженість предметів споживання в різних країнах; розвиток торговельних відносин між державами; необхідність урізноманітнення енергетичних і матеріальних ресурсів, постачання і накопичення яких доцільно в теперішній час; спеціалізація окремих країн на виробництві товарів тощо [7, с.36].

У науковій літературі широко використовується поняття «транзитний потенціал», яке характеризується можливістю і здатністю країни здійснювати міжнародні транзитні перевезення своєю територією. Транзитний потенціал є частиною сукупного економічного потенціалу країни, його складовою, визначаючи певну роль у його реалізації та розвитку. Наявність транзитного потенціалу сприяє підвищенню конкурентоспроможності країни.

Фахівці Національного інституту проблем міжнародної безпеки при РНБОУ дають наступне визначення транзитного потенціалу країни: «транзитний потенціал країни – це потенційні можливості наявних і створюваних у країні додаткових об'єктів і засобів виробничої, а також відповідних інституціональної та інформаційної інфраструктур забезпечувати безперебійне та безпечне транспортування під митним контролем територією цієї країни транспортними засобами транзиту всіх видів транспорту (включаючи трубопровідний та лінії електропередачі) вироблених за її межами транзитних вантажів (у т.ч. енергетичних ресурсів та електроенергії) для споживання в інших країнах» [19].

Пирожков С., Прейгер Д. і Малярчук І. в праці [19, с. 5] та Блудова Т. в своїх дослідженнях [4, с. 10] визначають це поняття як «потенційні можливості існуючих і створюваних в країні додатково об'єктів і засобів виробничої, а також відповідних інституційної та інформаційної інфраструктур забезпечувати безперебійне і безпечне транспортування під митним контролем через територію цієї країни транспортними засобами транзиту всіх видів транспорту (включаючи трубопровідний та лінії електропередачі) вироблених за її межами транзитних вантажів (у тому числі енергетичних ресурсів і електроенергії) для споживання в інших країнах».

Новікова А. визначає транзитний потенціал як спроможність транспортної системи країни та відповідної інституціональної інфраструктури забезпечувати безперебійне та безпечне транспортування через територію цієї країни транзиту вантажів та пасажирів третіх країн без шкоди для внутрішніх та експортно-імпортних перевезень [18, с.5].

Ларін О. в [14] розглядає транзитний потенціал як сукупність можливостей всіх видів транспорту задовольнити ефективно обслуговування міжнародних потоків вантажів, що проходять по території країни між пунктом відправлення та пунктом призначення.

«Транзитний потенціал як потенційну здатність держави усувати перешкоди на шляху просування, брати участь у задоволенні потреб світового співтовариства або його частини в забезпеченні світогосподарських зв'язків, які відображаються інформаційними, фінансовими, товарними й пасажирськими потоками» розглядає Липинська О.А. в [15].

Мініна О.В. під транзитним потенціалом регіону розуміє «сукупні можливості наявних ресурсів регіональної господарської системи, включаючи інфраструктурні галузі як елементи цієї системи, забезпечувати проходження територією потужних транзитних потоків, породжувати синергійні просторові ефекти і формувати механізм стимулювання сталого розвитку регіону» [16].

Чернега О.Б., Білозубенко В.С. і Расторгуєв А.С. в роботі [23] прямо пов'язують між собою транспортний і транзитний потенціали. Автори визначають транспортно-транзитний потенціал держави як «можливості держави виконувати транзит вантажів і супутні транзитні послуги на основі сукупності матеріальних, економічних, соціальних, правових та управлінських факторів, що визначають рівень розвитку і функціональності національної транспортної системи, а також здатність виконання таких функцій, яка забезпечена в політичній площині».

Ткачук С.В. транзитний потенціал розглядає як «сукупність усіх наявних засобів та можливостей, які можуть бути використані для забезпечення транзиту» [22].

Ткаченко Н.Ю. пропонує розуміти під транзитним потенціалом можливість та спроможність транспортної системи країни здійснювати міжнародні транзитні перевезення по своїй території [21]. Дане визначення на нашу думку є неповним, адже не враховує наявності різних видів ресурсів, необхідних для функціонування чи розвитку системи.

Аналіз літератури свідчить, що у більшості праць транзитний потенціал розглядається як характеристика певної території, а масштабом його виміру виступають кількісні та якісні параметри транспортної системи цієї території.

На нашу думку для того, щоб надати більш точніше визначення поняття «транзитного потенціалу країни», необхідно виділити його складові (рис. 1).

Першою найважливішою складовою є *природно-територіальний потенціал*, до якого належить географічне розташування країни, адже якщо країна знаходиться на перетині важливих торговельних шляхів між країнами, вона може стати країною-транзитером; також відіграють важливого значення земельні ресурси (територія), які потрібні для розташування транспортних шляхів та організації транспортної діяльності; сюди ж можна віднести енергетичні ресурси, які можуть використовуватися для обслуговування транзитних перевезень.

Другою складовою транзитного потенціалу на наш погляд є *інфраструктурний потенціал*, який включає перш за все протяжність шляхів сполучення з необхідними параметрами за певними схемами, що відповідає запитам споживачів; об'єкти, що обслуговують вантажні та пасажирські перевезення, до яких належать вокзали, станції, порти, вантажні термінали і т. ін.; об'єкти технічного обслуговування, до яких можна віднести вагоноремонтні заводи, локомотивні, вагонні та пасажирські депо та ін.

Третьою складовою є *виробничо-обслуговуючий потенціал*, який охоплює всі засоби транспортування, наявність яких є важливою умовою функціонування транспортно-дорожнього комплексу; засоби обслуговування перевезень, без яких неможлива ефективна експлуатація транспортних засобів.

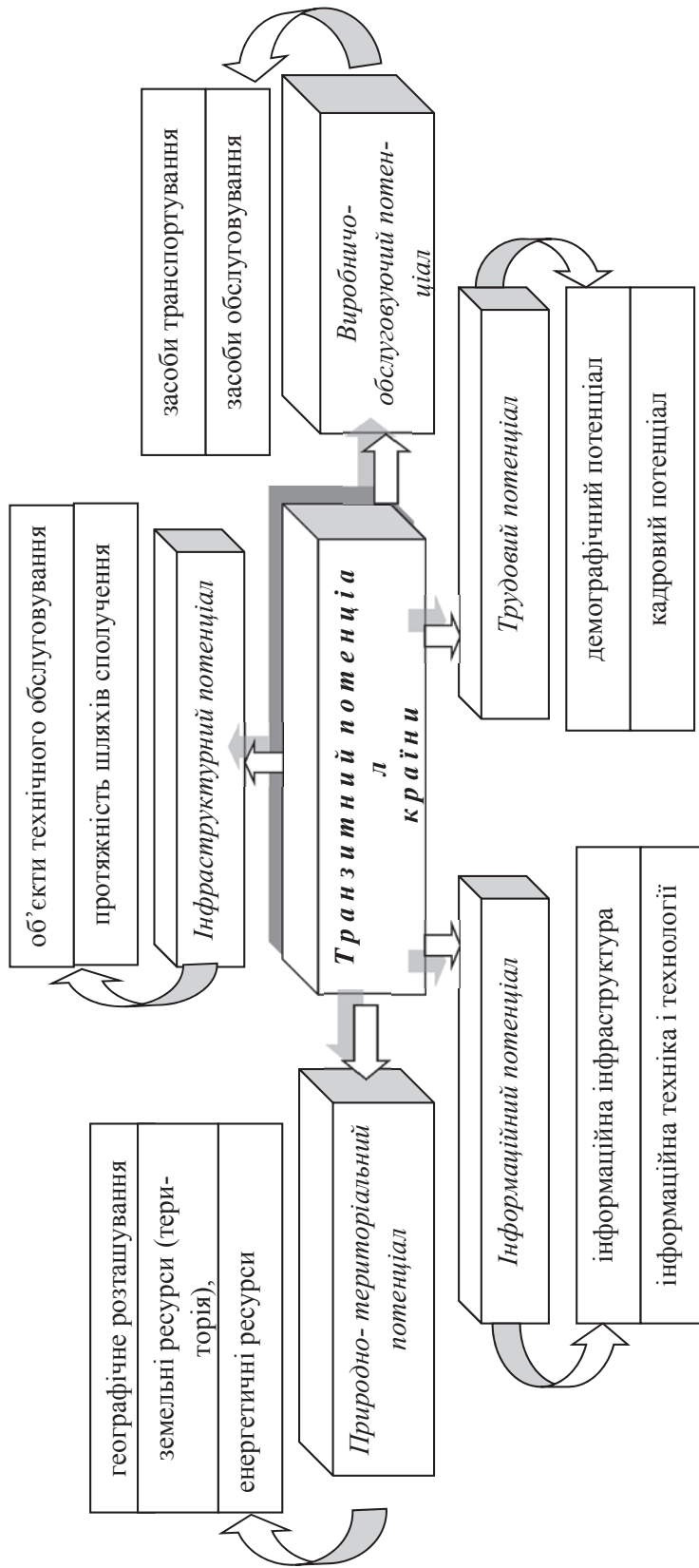

Рис. 1. Складові транзитного потенціалу країни

Джерело: розроблено автором

Четвертою складовою транзитного потенціалу, який використовується для якісного інформаційного обслуговування процесу транзитного перевезення є *інформаційний потенціал*. До нього можна віднести інформаційну інфраструктуру, тобто інформаційно-аналітичні центри, управління статистики, а також інформаційну техніку і технології.

П'ятою складовою є *трудоий потенціал*, який характеризується працездатним населенням країни, яке можна залучити до процесу перевезення (демографічний потенціал) та наявністю працездатного населення країни з певним рівнем освіти та професійними навиками в транспортній галузі (кадровий потенціал).

Таким чином, виділені нами складові становлять сукупність певних ресурсів та можливостей, які визначають наявність транзитного потенціалу будь-якої країни.

Проведене дослідження трактування поняття «транзитного потенціалу» різними науковцями та виокремлення його складових дозволяє запропонувати власне визначення даного поняття.

Транзитний потенціал країни – це сукупність невикористаних наявних можливостей та ресурсів держави, які включають в себе природно-територіальний, інформаційний, трудовий та виробничо-обслуговуючий потенціали, ефективно використовуючи які можна досягти підвищення конкурентоспроможності національної транспортної системи країни на світовому рівні та перетворити її з можливо затребуваної в реально затребувану.

Висновки і пропозиції. Отже, транзитний потенціал країни має свою специфіку, яка полягає в тому, що транзит по суті своїй поєднує інтереси різних держав в перевезенні, які забезпечуються лише на міжнародному рівні на основі певних міжнародних погоджень. Саме транзит має безпосередній зв'язок з реалізацією гео-економічних та геополітичних стратегій держав, а рівень розвитку транзитної системи впливає на рівень конкурентоспроможності національної економіки на світовому рівні. Таким чином, для України такий ресурс, як транзитний потенціал є дуже цінним та ефективна реалізація його дозволить не тільки одержати додатково значні фінансові кошти, але і посісти гідне місце серед провідних країн-транзитерів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про транзит вантажів» від 20 жовтня 1999 р. №1172-XIV //Відомості Верховної Ради України. – 1999. – ст. 446 (із змінами та доповненнями).
2. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» з змінами і доповненнями, внесеними Законами України N 923-VI (923-17) від 04.02.2009. – ВВР – 2009.
3. Митний кодекс України з змінами і доповненнями, внесеними Законами України № 1657-VII від 2 вересня 2014 року.
4. Блудова Т.В. Розвиток транзитного потенціалу України: проблеми економічної безпеки: Автореф. дис... д-ра екон. наук: 21.04.01 / Т.В. Блудова ; Рада нац. безпеки і оборони України. Нац. ін-т пробл. міжнар. безпеки. – К., 2006. – 32 с.
5. Алькема В.Г. Генезис структури транспортного потенціалу України в умовах сталого розвитку. // Науковий журнал «Маркетинг і менеджмент інновацій». – 2012. – № 2. – С. 172 – 180.
6. Гражевская Н.А. Обеспечение конкурентоспособности национальной экономики в глобальном постиндустриальном измерении / Н. А. Гражевская // Экономика Украины. – 2008. – № 9. – С. 54 – 63.
7. Діденко Л.І. Теоретичні аспекти розвитку транзитного потенціалу регіону.// Економічні науки. Вісник Хмельницького національного університету.– Випуск 2. Т. 2.– Хмельницьк, 2011. – С. 36 – 39.
8. Економіка залізниці: історія, сьогодення, перспективи розвитку / Г.Д. Ейтутіс, О.М. Кривопішин, І.П. Федорко, В.М. Осовик, М.С. Семенюк; за ред. Г.Д. Ейтутіса, О.М. Кривопішина. – Ніжин : ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2014. – 292 с.

9. *Економічний словник-довідник*/ За ред. С. В. Мочерного. – К.: Феміна, 1995. – 368 с.
10. *Завадський Й.С., Осовська Т. В., Юшкевич О. О.* Економічний словник – К.: Кондор, 2006. – 355 с.
11. *Козлов В.С.* Діагностика та оцінювання сегментів транспортного потенціалу регіону. Науковий журнал «Економіка розвитку» (Economics of Development). – 2013. – № 4 (68). – С. 27 – 32.
12. *Ковальська Л.Л.* Теоретичні дослідження транзитного потенціалу регіону. // Економічні науки. Серія «Економічна теорія та економічна історія». Збірник наукових праць. Луцький НТУ. – Випуск 11 (44). – Луцьк, 2014.
13. *Лапін С. В.* Економічний потенціал підприємств промисловості: формування, оцінка, управління: дис... д-ра екон. наук: 08.07.01 / Євген Васильович Лапін. – Харків, 2006. – 43.
14. *Ларин О.Н.* Теоретические аспекты развития транзитного потенциала транспортных систем / О.Н. Ларин // Транспорт Урала, 2008. – №2(17). – С. 10 – 15.
15. *Липинська О.А.* Становлення та розвиток транзитного потенціалу України: монографія / О.А.Липинська. – Одеса: ІПРЕД НАН України, 2012. – 396 с.
16. *Мініна О.В.* Транзитний потенціал регіону та стратегічні напрямки його використання в сучасних умовах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.00.05 / О.В. Мініна; Чернігівський державний технологічний університет. – Чернігів, 2011. – 20 с.
17. *Новікова А.М.* Україна в системі міжнародних транспортних коридорів. – К.: НІПМБ, 2003. – 494 с.
18. *Новікова А.М.* Методологічні основи розвитку транзитного потенціалу України: автореф. дис... д-ра екон. наук: 08.07.04 / А.М. Новікова ; Нац. авіац. ун-т. – К., 2004. – 36 с.
19. *Пирожков С.* Проблемы реализации транзитного потенциала Украины в контексте расширения ЕС и формирования ЕЭП / С. Пирожков, Д. Прейгер, И. Малярчук // Экономика Украины. – 2005. – № 3. – С. 4 – 19.
20. *Самоукин А.И.* Потенциал нематериального производства. – М.: Знание, 1991. – 175 с.
21. *Ткаченко Н.Ю.* Розвиток транзитного потенціалу України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня к-та екон. наук : спец. 08.00.03 – Економіка і управління національним господарством. / Ткаченко Наталія Юріївна; Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського. – Донецьк, 2009. – 21 с.
22. *Ткачук С.В.* Транзитний потенціал України: чинники формування та проблеми розвитку / С.В. Ткачук. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2831/1/151.pdf>.
23. *Чернега О.Б.* Основные структурные особенности реализации транспортно-транзитного потенциала Украины / О.Б. Чернега, В.С. Белозубенко, А.С. Расторгуев // Вісник Хмельницького національного ун-ту. Сер.: «Економічні науки». – Хмельницький: ХНУ, 2008. – Т. 3. – №3. – С. 101 – 106.

REFERENCES

1. *Zakon Ukraine* «Pro tranzit vantazhiv» vId 20 zhovtnya 1999 r. #1172-HIV //Vidomosti Verhovnoyi Radi UkraYini. – 1999. – st. 446 (Iz zmlnami ta dopovnenniyami).
2. *Zakon Ukraine* «Pro zovnishnoekonomichnu diyalnist» z zminami i dopovnenniyami, vnesenimi Zakonami UkraYini N 923-VI (923-17) vId 04.02.2009, VVR, 2009.
3. *Mitniy kodeks Ukraine* z zmlnami i dopovnenniyami, vnesenimi zakonami Ukrayini № 1657-VII vId 2 veresnya 2014 roku.
4. *Bludova T.V.* Rozvitok tranzitnogo potentslalu UkraYini: problemi ekonomIchnoYi bezpeki: Avtoref. dis... d-ra ekon. nauk: 21.04.01 / T.V. Bludova ; Rada nats. bezpeki I oboroni UkraYini. Nats. In-t probl. mlzhnar. bezpeki. — K., 2006. — 32 s.
5. *Alkema V.G.* Genezis strukturi transportnogo potentslalu UkraYini v umovah stalogo rozvitku. Naukoviy zhurnal «Marketing I menedzhment innovatsiy». – 2012, №2. – S. 172 – 180.
6. *Grazhevskaya N.A.* Obespechenie konkurentosposobnosti natsionalnoy ekonomiki v globalnom postindustrialnom izmerenii / N. A. Grazhevskaya // Ekonomika Ukrainyi. – 2008. – № 9. – S. 54 – 63.
7. *Didenko L.I.* Teoretichni aspekti rozvitku tranzitnogo potentslalu regIonu.// EkonomIchnI nauki. VIsnik Hmel'nitskogo natsIonalnogo unIversitetu. – Vpusk 2. –T. 2.– Hmel'nitsk, 2011. – S. 36 – 39.
8. *Ekonomika zaliznitsi: IstorIya, sogodennya, perspektivi rozvitku* / G.D. EytutIs, O.M. KrivopIshin, I.P. Fedorko, V.M. Osovik, M.S. Semenyuk; za red. G.D. EytutIsa, O.M. KrivopIshina. – Nizhin : TOV «Vidavnitstvo «Aspekt-Pollgraf», 2014. – 292 s.
9. *Економічний словник-довідник*/ За ред. С. В. Мочерного. – Кієв: Феміна, 1995. – 368 с.

10. *Zavadskiy Y.S., Osovskaya T. V., Yushkevich O. O.* Ekonomichnyi slovník – Kyiv: Kondor, 2006. – 355 s.
11. *Kozlov V.S.* Diagnostika ta otslyuvannya segmentiv transportnogo potentsialu regionu. Naukoviy zhurnal «Ekonomika rozvitu» (Economics of Development). – 2013. – № 4 (68). – S. 27–32.
12. *Kovalska L.L.* Teoretichni doslidzhennya tranzitnogo potentsialu regionu. // Ekonomichni nauki. Seriya «Ekonomichna teoriya ta ekonomichna istoriya». Zbirnik naukovih prats. Lutskiy NTU. – Vipusk 11 (44). – Lutsk, 2014.
13. *Lapin E. V.* Ekonomichnyi potentsial pidpriemstv promislivosti: formuvannya, otsinka, upravlinnya: dis... d-ra ekon. nauk: 08.07.01 / Evgen Vasilovich Lapin. – Harkiv, 2006. – 43.
14. *Larin O.N.* Teoreticheskie aspekty razvitiya tranzitnogo potentsiala transportnykh sistem / O.N. Larin // Transport Urala, 2008. – № 2(17). – S. 10–15.
15. *Lypynska O.A.* Stanovlennia ta rozvytok tranzitnoho potentsialu Ukrainy: monohrafiia / O.A.Lypynska/ – Odessa: IPREED NAN Ukrainy, 2012. – 396 s.
16. *Minina O.V.* Tranzytnyi potentsial rehionu ta stratehichni napriamky yoho vykorystannia v suchasnykh umovakh: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ekon. nauk: 08.00.05 / O.V. Minina; Chernihivskiy derzhavnyi tekhnolohichnyi universytet/ – Chernigiv, 2011. – 20 s.
17. *Novikova A.M.* Ukraina v systemi mizhnarodnykh transportnykh korydoriv. – K.: NIPMB, 2003.– 494 s.
18. *Novikova A.M.* Metodolohichni osnovy rozvytku tranzitnoho potentsialu Ukrainy: Avtoref. dys... d-ra ekon. nauk: 08.07.04 / A.M. Novikova ; Nats. aviats. un-t. – K., 2004. – 36 s.
19. *Pyrozhekov S.* Problemy realizatsiyi tranzitnoho potentsiala Ukrainy v kontekste rasshyreniya ES y formirovaniya EAP / S. Pyrozhekov, D. Preiher, Y. Maliarchuk // Ekonomika Ukrainy. – 2005. – № 3. – S. 4–19.
20. *Samoukyn A.Y.* Potentsyal nematerialnogo proizvodstva. – M.: Znanye, 1991. – 175 s.
21. *Tkachenko N.Yu.* Rozvytok tranzitnogo potentsialu Ukrainy: avtoref. dis. na zdobuttia nauk. stupenya k-ta ekon. nauk: spets. 08.00.03 – Ekonomika i upravlinnya natsionalnim gospodarstvom / Tkachenko Nataliya Yurivna; Donetskii natsionalnyi universitet ekonomiki i torivli imeni Mihaila Tugan-Baranovskogo. – Donetsk, 2009. – 21 s.
22. *Tkachuk S.V.* Tranzytnyi potentsial Ukrainy: chynnyky formuvannia ta problemy rozvytku / S.V. Tkachuk. – [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2831/1/151.pdf>.
23. *Chernega O.B.* Osnovnyie strukturnyie osobennosti realizatsii transportno-tranzitnogo potentsiala Ukrainy / O.B. Chernega, V.S. Belozubenko, A.S. Rastorguev // Visnik Hmel'nitskogo natsionalnogo un-tu. Ser.: «Ekonomichni nauki». – Hmel'nitskiy: HNU, 2008. – T. 3. – №3. – S. 101–106.